

KOULUJEN KIRJEMARATON 2025

KIRJEITÄ
VAPAUELLE
2025
AMNESTY
INTERNATIONAL

OPPILAAN OPAS

VIESTEISSÄ
ON VOIMAA.

SISÄLLYSLUETTELO

MIKÄ KOULUJEN KIRJEMARATON? 3

HENKILÖT 4

Guerreras por la Amazonía, Ecuador	5
Tausta: Maakaasun soihdutus Amazonilla uhkaa ihmisoikeuksia nyt ja tulevaisuudessa	6
Ellinor Guttorm Utsi, Norja	7
Tausta: ”Vihreän siirtymän” hankkeet uhkaavat saamelaisten oikeuksia	8

IHMISOIKEUDET 9

Mitä ovat ihmisoikeudet?	10
YK:n Ihmisoikeuksien julistus	11
Kansainväliset ihmisoikeussopimukset	11
Oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestävään ympäristöön	12
Ympäristöoikeuksien puolustajat	12
Ympäristöhaittojen epätasa-arvoiset vaikutukset	13
Hallitusten ja yritysten vastuut	14
Tiivistelmä YK:n yleismaailmallisesta ihmisoikeusjulistuksesta	15

KIRJEIDEN JA SOLIDAARISUUSVIESTIEN

KIRJOITTAMINEN 16

Usein kysyttyä	17
Eritelty esimerkkikirje	18
Vetoomuskirje Guerreras por la Amazonía -ryhmän puolesta	19
Vetoomuskirje Ellinor Guttorm Utsin puolesta	20
Solidaarisuusviestiohjeet	21
Solidaarisuusviesti Guerreras por la Amazonía -ryhmälle	22
Solidaarisuusviesti Ellinor Guttorm Utsille	23

SANASTO

SUOMI – ENGLANTI 24

MIKÄ KOULUJEN KIRJEMARATON?

Amnestyn Koulujen kirjemaraton on osa jokavuotista kansainvälistä Write for Rights -kampanjaa. Se sai alkunsa melkein 25 vuotta sitten Puolasta paikallisten aktivistien järjestämästä vuorokauden mittaisesta kirjeenkirjoitusmaratonista. Tempaus on sittemmin kasvanut kansainväliseksi kampanjaksi, johon osallistuu satoja tuhansia ihmisiä yli 200 maassa ja alueella. Sen aikana kirjoitetaan vetoamuskirjeitä eri maiden viranomaisille ja päättäjille sekä tukiviestejä kampanjassa esiin nostetuille henkilöille ja yhteisöille. Vuosien varrella kirjoitetut kirjeet ja tukiviestit ovat vaikuttaneet yli 115 ihmisen elämään vapauttaen epäoikeudenmukaisesti vangittuja aktivisteja, hakien oikeutta ihmisoikeusloukkauksia kokeneille ihmisille, sekä vaatien suojelua heille, jotka puolustavat ihmisoikeuksia.

Ihmisoikeuskasvatus on olennainen osa kampanjaa, ja pelkästään vuonna 2024 yli miljoona ihmistä osallistui tämän materiaalin kaltaisiin aktiviteetteihin.

Amnestyn Koulujen kirjemaraton on järjestetty Suomessa vuodesta 2013 lähtien. Suomen Koulujen kirjemaratonissa oppilaat ovat vuosien varrella osoittaneet tukea ja vedonneet viesteillään ihmisten puolesta Iranissa, Brasiliassa, Azerbaidžanissa, Ukrainassa, Valko-Venäjällä, Etiopiassa, Nigeriassa, Burkina Fasossa, Malawissa, Jamaikalla, Filippiineillä, Kanadassa, Kuubassa, Turkissa, Chilessä, Hongkongissa, Myanmarissa, miehitetyllä palestiinalaisalueella, Yhdysvalloissa, Etelä-Koreassa, Angolassa ja Suomessa. Ja viesteillä on ollut vaikutusta.

Vuonna 2014 kouluissa toimittiin alaikäisenä kuolemaan-tuomitun ja kidutetun nigerialaisen **Moses Akatugban** puolesta. Viestejä Moseksen puolesta lähetettiin kansainvälisesti yli 800 000. Keväällä 2015 hänet vihdoin vapautettiin lähes kymmenen vuoden vankeuden jälkeen. Marraskuussa 2016 Moses vieraili Suomessa ja kävi myös hänen puolestaan kampanjoineissa koulussa.

Vuonna 2018 kampanjassa vedottiin ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi Ukrainassa. Lähes 400 000 ihmistä ympäri maailmaa vetosivat ukrainalaiseen **Vitalina Kovalin** kohdistuneiden hyökkäysten tutkimiseksi. Kampanjan ansiosta naistenpäivänä 2019 Vitalina pystyi ensimmäistä kertaa kolmeen vuoteen järjestämään mielenilmauksen kotikaupungissaan ilman äärioikeiston häirintää. Kampanjan aikana Vitalina vieraili Suomessa ja tapasi kirjemaratonin osallistuneita oppilaita.

Vuoden 2019 kampanjassa oppilaat Suomessa kirjoittivat viestejä ihmisoikeuspuolustajien puolesta Kanadassa. Kansainvälisesti yli 400 000 ihmistä vetosi yli 50 vuotta elohopeamyrkytyksestä kärsineen **alkuperäiskansayhteisön puolesta Grassy Narrowsissa**, Kanadassa. Huhtikuussa 2020 Kanadan hallitus allekirjoitti viimein 19,5 miljoonan dollarin arvoisen sopimuksen terveydenhuoltopalvelujen rakentamisesta elohopeamyrkytyksen saaneille. Sopimus on askel kohti oikeudenmukaisuutta ja selkeä voitto pitkään oikeuksistaan taistelleelle Grassy Narrowsin yhteisölle.

Vuonna 2023 kampanjassa toimittiin yhdysvaltalaisen **Rocky Myersin** tukena. Rocky tuomittiin vuonna 1994 murhasta, vaikka todistajien lausunnot tapahtuneesta olivat repaleisia, todisteet hataria ja poliisin epäiltiin painostaneen todistajia. Myös Rockylle määrätty oikeusapu oli tehotonta. Oikeusprosessia johtanut tuomari määräsi Rockylle kuolemantuomion vastoin valamiehistön päätöstä. Keväällä 2025 Alabaman kuvernööri kumosi Rockyn kuolemantuomion ja muutti sen elinkautiseksi. Rocky odotti kuolemantuomionsa toimeenpanoa yli 30 vuotta. Taistelu oikeudenmukaisuuden puolesta ei ole vielä ohi, sillä Rockyn kuolemantuomio muutettiin elinkautiseksi vankeusrangais-tukseksi ilman mahdollisuutta ehdonalaiseen. Iloitsemme kuitenkin siitä, että Rocky ei ole enää teloitusuhan alla. Kansainvälisesti Rockyn puolesta lähetettiin yli 692 000 viestiä.

Vuoden 2024 kampanjassa vaadittiin angolalaisen somevaikuttajan **Neth Naharan** vapauttamista. Hän arvosteli Angolan presidentti João Lourençoa TikTokissa elokuussa 2023 ja heti seuraavana päivänä hänet pidätettiin kotonaan. Nethille langetettiin kiistanalaisen lain nojalla puolen vuoden vankeustuomio, jota korotettiin pian kahteen vuoteen. Kansainvälinen painostus tuotti kuitenkin tulosta, sillä presidentti armahti Nethin jo joulukuussa 2024. Hän ehti viettää vankeudessa 16 kuukautta. Nethin puolesta kirjoitettiin yli 550 000 viestiä!

Vuoden 2024 kampanjassa tehtiin ainakin 4,6 miljoonaa tekoa ihmisoikeuksien puolesta.

¹ Lue tai katso mitä Moses ajattelee Koulujen kirjemaratonista

www.amnesty.fi/henkilokuvassa-moses-akatugba/

www.youtube.com/watch?v=ZQbyGOsDePg (8 min 29 s, englanniksi, suomenkielinen tekstitys)

https://www.youtube.com/watch?v=8cU6EPY5r_c (1 min, englanniksi)

HENKILÖT

GUERRERAS POR LA AMAZONÍA

📍 ECUADOR

Guerreras por la Amazonía (suomeksi Amazonin soturit) on 10–20-vuotiaiden aktivistien ryhmä. Ryhmään kuuluvat mm. **Dannya Bravo, 13 vuotta, Jamileth Jurado, 17, Evelyn Mora, 20, Leonela Moncayo, 14, Katherine Mendua, 15, Skarlett Naranjo Vite, 13, Kerly Herrera, 13, Lency Lucitande, 15, Wita Ñihua, 14, Jessinia Yiyiguaje 18, Briana Agunda, 10, Dayra Chiriap, 15, ja Daniela Valladolid, 14 vuotta.**

Ryhmä taistelee tukeakseen ihmisiä, joita öljynporauksen seuraukset uhkaavat.

Guerreras por la Amazonía toimii yhdessä Unión de Afectados por Texaco (UDAPT) -järjestön ja Eliminen los Mecheros, Enciendan la Vida –kollektiivin kanssa. He haluavat suojella yhteisöjään kaasun hukkapoltoista eli soihdutuksesta aiheutuilta myrkkypäästöiltä ja ympäristötuholta. Kaasun soihdutus öljynporauksen yhteydessä on yksi suurimmista ilmastokriisin aiheuttajista.

”**Metsä kieltäytyy kuolemasta ja me olemme sen sotureita. Me olemme Amazon. Vastustamme yhteisömme ja planeettamme tuleen sytyttäneitä öljynporauksen seurauksia.**”

Guerreras por la Amazonía nosti UDAPT-järjestön tukemana oikeusjutun Ecuadorin valtiota vastaan vuonna 2020. Ja voitti. Virstanpylväänä pidettävä päätös vuodelta 2021 vaati hallitusta kieltämään kaasun soihdutuksen. Siitä huolimatta öljy-yhtiöiden ”tulihirviöt” jatkavat palamistaan.

Nuoret aktivistit kohtaavat väkivaltaista pelottelua ja leimaamista, sen sijaan, että heitä kiitettäisiin heidän rohkeudestaan. Ecuadorin viranomaiset eivät tutki heihin kohdistettuja uhkauksia. Nuorille on kerrottu, että heille on tarjolla suojelua vain, jos he lopettavat aktivisminsa.

Vaadi Ecuadoria lopettamaan kaasun soihduttaminen ja suojelemaan ilmaston puolustajia.

MAAKAASUN SOIHDUTUS AMAZONILLA UHKAA IHMISOIKEUKSIA NYT JA TULEVAISUUDESSA

Fossiilisten polttoaineiden polttaminen on yksi merkittävimmistä ilmastokriisin kasvihuonekaasujen lähteistä. Ecuadorin talous on historiallisesti perustunut öljynporaukseen, mutta öljyntuotannosta saatu vauraus ei ole koskaan saavuttanut Ecuadorin Amazonia. Alue on pikemminkin uhrattu öljyteollisuudelle välittämättä sen vaikutuksista ympäristölle tai ihmisoikeuksien toteutumiselle. Lapset, mukaan lukien oikeuskanteen nostaneet tytöt ja nuoret naiset, ovat yksi alueen haavoittuvimmista väestöryhmistä.

Öljynporauksen sivutuotteena saadaan maakaasua, joka voitaisiin ottaa talteen ja hyödyntää. Monissa maissa ympäristölle vahingollinen kaasun soihdutus eli hukkapoltto on kuitenkin yleistä, vaikka se aiheuttaa valtavia kasvihuonekaasupäästöjä, saastumista ja terveyshaittoja. Maakaasun soihdutus tuottaa 500 miljoonaa tonnia hiilidioksidia vuodessa. Suomen laskennalliset kokonaispäästöt ovat noin 50 miljoonaa tonnia, eli soihdutuksen päästöt vastaavat kymmenkertaisesti koko Suomen päästöjä. Soihdutuksen yhteydessä ilmakehään pääsee myös suuria määriä metaania, joka lämmittää ilmakehää yli 80 kertaa enemmän kuin hiilidioksidipäästöt. Lisäksi maakaasun soihdutuksen ympärille syntyy saastuneita vyöhykkeitä, ja niiden lähellä asuvat ihmiset joutuvat hengittämään myrkyllisiä kaasuja jatkuvasti.

Kaasun hukkapolton lopettaminen on yksi kiireellisimmistä ilmastokriisin hillitsemiseksi tarvittavista toimista. Hukkapolton vakavien haittojen takia monet maat ovat sitoutuneet sen asteittaiseen lopettamiseen. Jotkut maat ovat kieltäneet soihdutuksen tai asettaneet sille rajoituksia. Silti valtiot kuten Venäjä, Yhdysvallat, Brasilia ja Ecuador harjoittavat maakaasun hukkapoltoa öljynporauksen aikana. Ecuador on yksi 30:stä eniten

soihduttavasta valtiosta. Vaikka soihdutukselle on olemassa ilmaston, ympäristön ja ihmisoikeuksien kannalta kestävämpiä vaihtoehtoja, sekä yksityiset että valtion omistamat yritykset jatkavat kaasun hukkapoltoa köyhillä ja syrjäisillä alueilla alentaakseen öljyntuotannon kustannuksia. Ympäristön tuhoutuminen syventää entisestään eriarvoisuutta ja köyhyyttä.

Vuonna 2021 Guerreras por la Amazonía ja Unión de Afectados por Texaco (UDAPT)-järjestö voittivat oikeusjutun, jonka seurauksena Ecuadorin valtio määrättiin poistamaan soihdut ja maksamaan korvauksia toiminnasta kärsineille yhteisöille. Tästä huolimatta maakaasusoihtujen määrää on lisätty: elokuussa 2021 soihdutusliekkejä paloi 394, mutta kesäkuussa 2023 niitä oli jo 486. Amnesty International on vahvistanut, että ainakin 52 soihdutuslaitetta on sijoitettu alle 5 kilometrin päähän asutuskeskuksista, mikä on haitallista sekä ympäristölle että paikallisille yhteisöille.

Jatkamalla ja suojelemalla maakaasun soihdutusta sen sijaan, että käyttöön otettaisiin korvaavia vaihtoehtoja, Ecuadorin valtio ei ainoastaan jätä noudattamatta tuomioistuimen päätöstä, vaan myös laiminlyö kansainväliset velvoitteensa vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Soihdutus lisää myös voimakkaiden kasvihuonekaasujen, kuten metaanin, päästöjä ja pahentaa siten ilmaston lämpenemistä. Öljyntuotannosta hyötyvänä/hyötyneenä maana Ecuadorilla on sekä velvollisuus että mahdollisuus vähentää öljyteollisuuden kasvihuonekaasupäästöjä ja tasoittaa tietä nopealle ja oikeudenmukaiselle energiasiirtymälle, jotta lisävahingot globaalille ilmastojärjestelmälle voidaan välttää.

ELLINOR GUTTORM UTSI

📍 NORJA

Ellinor Guttorm Utsi on saamelaisen poronhoitoyhteisön edustaja. Hän taistelee suojellakseen saamelaisten perinteistä elämäntapaa Pohjois-Norjassa. Yhteisönsä edustajana Ellinor puolustaa perhettään ja kansaansa, jotka ovat sukupolvien ajan paimentaneet porojaan vuotuiskiertoa noudattavilla muuttoreiteillä arktisella alueella. He ovat riippuvaisia Čorgašin alueen kesälaitumista, jotka ovat nyt välittömän uhan alla.

Poronhoito on keskeinen osa saamelaisten kulttuuria ja ruuantuotantoa. Laidunkiertoon perustuvan poronhoidon ansiosta arktisella alueella on mahdollista tuottaa kestäväällä tavalla elintarvikkeita sekä materiaaleja vaatteisiin ja muihin käsitöihin.

Ellinor johtaa saamelaisyhteisönsä pyrkimyksiä puolustaa oikeuksiaan maahansa ja kulttuuriinsa. Hän tuo esiin alkuperäiskansojen jatkuvaa kamppailua ilmastonmuutoksen, puutteellisten maaoikeuksien ja uusiutuvan energian kehittämisen ristipaineessa.

Vuonna 2023 Norjan energiaviranomaiset julkistivat ehdotuksen useiden satojen tuulivoimaloiden rakentamisesta saamelaisalueelle. Monet suunnitelluista tuulivoimaloista pystytettäisiin suoraan Ellinorin yhteisön kesälaidunmaille. Valtavat voimahankkeet tarkoittaisivat satoja turbiineja, uusia teitä ja voimajoh-toja. Ne pirstoisivat alueen, häiritsisivät porojen laidun-kiertoa ja tuhoaisivat saamelaisen elämäntavan, jolla on syvä yhteys luontoon.

Kiivaasta vastustuksesta huolimatta Norjan viranomai-set kiirehtivät hyväksyntää voimalaitosten rakentami-selle. Ellinor pyrkii väsymättä varmistamaan, että saamelaisten ääntä kuullaan ja heidän oikeuksiaan kun-nioitetaan. Mutta aikaa ei ole paljon.

Vaadi Norjaa kuuntelemaan Ellinoria ja saamelaisia sekä auttamaan heitä maansa, elinkeinonsa ja kulttuurinsa suojelemissa.

TAUSTA

”VIHREÄN SIIRTYMÄN” HANKKEET UHKAAVAT SAAMELAISTEN OIKEUKSIA

Amnestyn ja Saamelaisneuvoston tutkimus ”Just transition or ‘green colonialism’?” osoittaa, että Suomen, Ruotsin ja Norjan lainsäädännöt eivät turvaa saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia ”vihreän siirtymän” hankkeissa kansainvälisten ihmisoikeusnormien mukaisesti. Ilmastokriisi uhkaa saamelaisten kulttuuria ja elinkeinoja, jotka ovat vahvasti sidoksissa luontoon. Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa ilmastokriisi on tuonut uusia uhkia saamelaisille maankäyttöhankkeiden kautta. Saamelaisille hankkeet voivat olla tuhoisia, jos ne toteutetaan esimerkiksi poronhoidolle tärkeällä alueella.

”Liian usein ‘vihreä siirtymä’ esitetään yleistä etua palvelevana ratkaisuna, mutta alkuperäiskansojen näkökulmasta siitä saattaa muodostua vain uusi veruke hyväksikäytölle. Saamelaisneuvosto tukee täysin ilmastoratkaisuja, mutta ne on toteutettava tavalla, joka kunnioittaa ja turvaa saamelaisten tulevaisuutta”, toteaa Per-Olof Nutti, Saamelaisneuvoston puheenjohtaja.

Energiasiirtymälle kriittisten raaka-aineiden tarve on lisännyt kiinnostusta malminetsintään ja tuulivoiman kehittämiseen Suomen puoleisella Saamenmaalla. Ruotsin puolella ”vihreä siirtymä” on käynnistänyt kaivosbuumin, minkä vuoksi saamelaisyhteisöt ovat menettäneet porolaitumiaan. Norjan puoleisella Saamenmaalla ”vihreä siirtymä” on merkinnyt erityisesti tuulivoimaloiden rakentamista.

Amnestyn ja Saamelaisneuvoston tutkimus tarkastelee alkuperäiskansojen ennakkosuostumuksen (FPIC) toteutumista Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. FPIC on keskeinen osa alkuperäiskansaoikeuksia. Se tarkoittaa, että alkuperäiskansojen kanssa on neuvoteltava ja pyrittävä saamaan heiltä etukäteinen, vapaa ja tietoon perustuva suostumus ennen sellaisten hankkeiden hyväksymistä ja toimeenpanoa, jotka vaikuttavat merkittävästi alkuperäiskansojen

elämään, kulttuuriin ja elinkeinoihin. Tutkimus osoittaa, että Suomen, Ruotsin ja Norjan lainsäädännöt eivät turvaa ennakkosuostumuksen toteutumista kansainvälisten normien mukaisesti.

Vaikka Suomen, Ruotsin ja Norjan lainsäädännöissä on eroja, tutkimus osoittaa, että yksikään valtio ei turvaa riittävästi saamelaisten oikeuksia ja osallistumista maankäyttöä koskevissa päätöksissä. Maiden lainsäädännöt eivät velvoita päätöksentekijöitä pyrkimään neuvotteluissa saamaan saamelaisilta ennakkosuostumusta ennen saamelaisiin vaikuttavien maankäyttöhankkeiden aloittamista. Yksikään valtio ei myöskään takaa riittäviä resursseja saamelaisten edustajille, jotta he voisivat osallistua hankkeita koskeviin neuvotteluihin tehokkaasti. Lisäksi viranomaisten heikko ymmärrys saamelaiskulttuurista vaikeuttaa saamelaisten oikeuksien toteutumista.

Riittämätön ja epäselvä lainsäädäntö voi johtaa vuosia kestäviin maankäyttökiiستoihin. Saamelaisyhteisöt joutuvat puolustamaan kulttuuriaan ja elinkeinojaan valittamalla tuomioistuimiin tai kansainvälisiin ihmisoikeuselimiin, koska kansallinen lainsäädäntö ei turvaa heidän oikeuksiaan. Tämä aiheuttaa myös henkilökohtaisia kustannuksia saamelaisille ja hankaloittaa perinteisten elinkeinojen ja kulttuurin kehittämistä. Jatkuva maankäyttöpaineista johtuva epävarmuus on kuluttavaa ja vaikuttaa negatiivisesti saamelaisten terveyteen ja hyvinvointiin.

Kaikkien kolmen valtion on kehitettävä lainsäädäntöään ennakkosuostumusta koskevien kansainvälisten normien mukaisesti. Valtioiden täytyy varmistaa, että laajamittaisia maankäyttöhankkeita ei suunnitella tai toteuteta saamelaisten perinteisillä alueilla ilman saamelaisten edustajilta saatua ennakkosuostumusta.

IHMISOIKEUDET

MITÄ OVAT IHMISOIKEUDET?

"Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä."

YK:n ihmisoikeuksien julistus, 1. artikla

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan jokaiselle ihmiskunnan jäsenelle yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia. Niiden tavoitteena on turvata jokaiselle ihmiselle ihmisarvoisen elämä, perustoimeentulo ja taata yhteiskunnalliset osallistumismahdollisuudet. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ihmiselle ja ovat voimassa kaikkina aikoina ja kaikkialla henkilön taustasta, kansalaisuudesta, vakaumuksesta tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Kaikilla ihmisillä on oikeuksien lisäksi myös velvollisuus kunnioittaa muiden oikeuksia. Ketään ei esimerkiksi saa syrjiä, sillä se loukkaisi ihmisoikeussopimuksessa olevaa syrjinnän kieltoa. Ihmisoikeudet on turvattu YK:n yleismaailmallisessa ihmisoikeuksien julistuksessa sekä useissa kansainvälisissä sopimuksissa.

IHMISOIKEUDET OVAT:

YLEISMAAILMALLISIA

Ne kuuluvat kaikille maailman ihmisille, kaikkina aikoina ja kaikkialla.

LUOVUTTAMATTOMIA

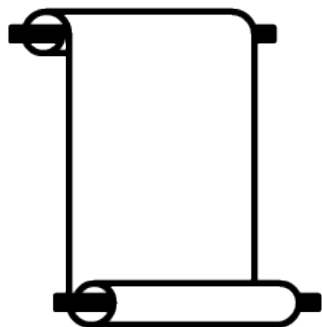
Ihminen ei voi menettää oikeuksiaan sen enempää kuin lakata olemasta ihminen. Oikeuksia ei voi luovuttaa pois edes omasta vapaasta tahdosta.

EROTTAMATTOMIA

Ne riippuvat toisistaan siten, että yhden oikeuden edistämällä on suotuisia vaikutuksia muiden oikeuksien toteutumiseen. Vastaavasti ihmisoikeusloukkaukset vaikuttavat usein kielteisesti muiden oikeuksien toteutumiseen.

PERUSTAVANLAATUISIA

Vain kaikkein tärkeimmiksi katsotut oikeudet on nimetty ihmisoikeuksiksi.

YK:N YLEISMAAILMALLINEN IHMISOIKEUKSIEN JULISTUS (ENGL. UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS)

YK hyväksyi yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1948. Julistus on ensimmäinen kansainvälisesti laadittu kattava luettelo ihmisoikeuksista ja siinä on 30 artiklaa eli kohtaa. Näitä ovat esimerkiksi oikeus elämään, vapauteen ja turvallisuuteen, vapaus orjuudesta, kidutuksen kielto, oikeus turvapaikkaan, oikeus avioliittoon ja perheeseen, mielipiteen ja sananvapaus sekä oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Ihmisoikeusjulistus on kirjaimellisesti julistus, eikä se siksi velvoita valtioita oikeudellisesti. Sen poliittinen ja moraalinen vaikutusvalta on kuitenkin huomattavan suuri. Hyväksymisestä lähtien julistus on toiminut kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän perustana. Sen pohjalta on laadittu useita sitovia sopimuksia, mukaan lukien YK:n kansainvälisen ja poliittisten oikeuksien koskeva yleissopimus; taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus sekä kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus. Ihmisoikeuksista on näin ollen tullut osa kansainvälistä oikeutta.

KANSAINVÄLISET IHMISOIKEUSSOPIMUKSET

Ihmisoikeudet suojelevat ihmisiä ja luovat täten velvoitteita valtion johdolle, hallitukselle ja viranhaltijoille. Ihmisoikeussopimukset ovat valtioiden solmimia kansainvälisiä sopimuksia. Kun valtio ratifioi, eli lopullisesti hyväksyy, vahvistaa ja saattaa voimaan, sopimuksen, se sitoutuu ottamaan vastuulleen sopimuksessa määritellyt velvoitteet. Valtioiden on kunnioitettava yksilöiden oikeuksia, suojeltava niitä sekä edistettävä oikeuksien toteutumista käytännössä. Suurin osa maailman valtioista on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

OIKEUS PUHTAASEEN, TERVEELLISEEN JA KESTÄVÄÄN YMPÄRISTÖÖN

Vuonna 2022 YK:n yleiskokouksessa tehtiin merkittävä päätös, kun oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestävään ympäristöön tunnustettiin yhdeksi yleisistä ihmisoikeuksista. Oikeus puhtaaseen, terveelliseen ja kestävään ympäristöön tarkoittaa oikeutta nauttia

- puhtaasta ilmasta
- turvallisesta ja vakaasta ilmastosta
- juomakelpoisesta vedestä ja riittävästä sanitaatiosta
- terveellisestä ja kestävästi tuotetusta ruoasta
- myrkyttömästä elinympäristöstä
- monimuotoisesta biodiversiteetistä ja ekosysteemeistä

Tämän oikeuden toteutumiseksi tarvitaan myös muiden oikeuksien suojelemista, kuten oikeutta julkiseen osallistumiseen sekä oikeutta tietoon ja oikeudenmukaiseen kohteluun.

Se, että oikeus puhtaaseen ja terveelliseen elinympäristöön tunnustetaan ihmisoikeudeksi, on seurausta havahtumisesta planetaariseen kolmoiskriisiin, joka käsittää ilmastomuutoksen, biodiversiteettikadon ja ympäristön saastumisen. Näillä ympäristökriiseillä on vakavia vaikutuksia ihmisoikeuksien toteutumiseen eri puolilla maailmaa.

Oikeus puhtaaseen ja terveelliseen ympäristöön liittyy läheisesti moniin perinteisemmin tunnustettuihin ihmisoikeuksiin, kuten oikeuteen elämään, terveyteen, kotiin, ruokaan, veteen, kulttuuriin ja osallistumiseen. Ympäristön pilaantuminen ja tuhoutuminen vaikuttaa merkittävästi ihmisten mahdollisuuksiin nauttia näistä perustavanlaatuisista oikeuksista ja estää joskus kokonaan näiden oikeuksien toteutumisen.

YMPÄRISTÖOIKEUKSIEN PUOLUSTAJAT

Eri puolilla maailmaa ihmiset toimivat puolustaakseen ihmisoikeuksia ja ympäristöä. Alkuperäiskansojen edustajat, nuoret aktivistit sekä monet muut toimijat kamppailevat ympäristön ja ilmaston suojelemiseksi sekä vastustavat saastuttamista, metsäkatoa ja hallitusten toimimattomuutta. Toiminnallaan he puolustavat omien yhteisöjensä sekä nykyisten ja tulevien sukupolvien oikeutta terveyteen, puhtaaseen veteen, ruokaan, kotiin, kulttuuriin, osallistumiseen sekä elämään – sekä koko planeetan elinkelpoisuutta.

Monet ympäristöoikeuksien puolustajat kohtaavat työssään vaaroja. Heitä uhkaillaan, pidätetään ja jopa tapetaan sen vuoksi, että he puolustavat oikeuksiaan ja ympäristöään. Alkuperäiskansoja ei oteta mukaan päätöksentekoon, vaan heidän perinteisiä maitaan ja luonnonvarojaan hyväksikäytetään. Ilmastokriisin takia kotinsa jättäneitä ihmisiä ei huomioida päätöksenteossa eivätkä hallitukset osoita heille tukea tai suojelua. Yhä useammin ympäristöihmisoikeuksien puolustajat, etenkin nuoret ja naiset, kohtaavat myös rikosoikeudellisia seuraamuksia, häirintää tai vaientamista.

Näistä vaaroista huolimatta he jatkavat työtään rohkeasti ja päättäväisesti. Heidän tukemisensa on välttämätöntä sekä ihmisoikeuksien että planeetan tulevaisuuden turvaamiseksi.

YMPÄRISTÖHAITTOJEN EPÄTASA-ARVOISET VAIKUTUKSET

Ympäristön tuhoaminen ja ihmisen aiheuttama ilmastonmuutos eivät vaikuta kaikkiin ihmisiin samalla tavalla. Esimerkiksi ilmaston kuumenemisen vaikutuksista kärsivät erityisesti mm. alkuperäiskansat, syrjäseutujen ja matalan tulotason yhteisöt sekä muut marginalisoidut ryhmät. Kuitenkin juuri näiden ihmisten elämäntapa tuottaa usein vain vähän ilmastoa lämmittäviä päästöjä ja he ovat näin ollen vähiten syllisiä ongelmaan. Nämä ryhmät jätetään usein päätöksenteon ulkopuolelle samoin kuin yhteisöt, jotka asuvat tehtaiden ja teollisuuden välittömässä läheisyydessä alueilla, joita on tietoisesti ja järjestelmällisesti saastutettu.

Alkuperäiskansoille ympäristön suojelussa on kyse selviytymisestä niin yksilönä kuin yhteisönä, jolla on oma identiteettinsä, kulttuurinsa ja perinteiset maansa. Alkuperäiskansojen sulkeminen pois päätöksenteosta tai heidän maittensa ja luonnonvarojensa hyväksikäyttö ilman suostumusta loukkaa heidän kollektiivisia oikeuksiaan. Tämä on tärkeä esimerkki siitä, millaista epäoikeudenmukaisuutta ympäristön ja luonnonvarojen käyttöön liittyy.

YK:n alkuperäiskansojen oikeuksia koskevassa julistuksessa on määritelty oikeus vapaaseen ja tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen, FPIC (engl. free, prior and informed consent). FPIC tarkoittaa, että hallituksilla ja yrityksillä on velvollisuus tarjota alkuperäiskansan jäsenille asianmukaista tietoa, neuvotella heidän kanssaan hyvässä hengessä, sekä pyytää heiltä ennakkoon lupa sellaisiin hankkeisiin, joilla on vaikutuksia alkuperäiskansan perinteisiin maihin, elinkeinoihin tai kulttuuriin. Ennakkosuostumuksen pyytämisessä ei ole kyse vapaaehtoisesta kohteliaisuudesta, vaan laillisesta velvoitteesta. Kuitenkin hallitukset ja yritykset jättävät usein FPIC-velvoitteen huomioimatta, mikä voi johtaa jopa maan kaappauksiin, ihmisten pakkosiirtoihin sekä pyhien paikkojen tuhoamiseen.

Alkuperäiskansat sekä muut ympäristöhaittojen vaikutuksille alttiit yhteisöt kärsivät ensimmäisinä kuivuudesta, tulvista, saasteista ja voivat joutua pakotetuiksi muuttamaan pois kotiseuduiltaan. Poliittisen ja taloudellisen ulossulkemisen seurauksena näillä yhteisöillä on vain vähän keinoja vastustaa heihin kohdistuvia haitallisia päätöksiä ja vaikutuksia. Usein hallitukset ja yritykset myös sivuuttavat heidän oikeutensa saada tietoa ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Jos yritykset toimivat vastuuttomasti ja hallitukset laiminlyövät vastuunsa suojella ihmisoikeuksia, fossiilisten polttoaineiden tuotanto, kaivostoiminta (mukaan lukien energiasiiirtymälle kriittisten mineraalien tuotanto) ja metsien hävittäminen vahingoittavat näitä yhteisöjä suhteettomasti.

HALLITUSTEN JA YRITYSTEN VASTUUT

Oikeus puhtaaseen ja terveelliseen ympäristöön sisältää myös oikeuksia, joiden avulla ihmiset voivat nostaa epäkohtia esiin ja saattaa hallitukset ja yritykset vastuuseen. Tällaisia prosessuaalisia oikeuksia ovat esimerkiksi oikeus saada tietoa, mahdollisuus osallistua sekä saada oikeutta.

Valtioiden hallituksilla on lain mukainen velvollisuus estää ympäristöhaittoja, säädellä yritysten toimintaa ja suojella ihmisten oikeuksia. Hallitusten velvollisuuksiin kuuluu:

- säätää ja toimeenpanna lakeja.
- konsultoida yhteisöjä joihin ympäristönmuutokset vaikuttavat. Alkuperäiskansoilta tulee pyytää vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus sellaisille hankkeille, jotka vaikuttavat heidän maihinsa, elinkeinoihinsa ja kulttuuriinsa.
- varoittaa ennalta ympäristökriiseistä, kuten kuivuudesta ja tulvista, sekä tarjota apua ja suojelua niiden aikana.
- auttaa ihmisiä sopeutumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, muun muassa parantamalla infrastruktuurin ja palvelujen häiriönsietokykyä.
- kunnioittaa tuomioistuinten päätöksiä, jotka suojelevat yhteisöjä ja niiden oikeuksia.
- tarjota oikeussuojakeinoja, kuten korvauksia, valtion aiheuttamista ympäristöhaitoista.

Yritysten velvollisuus on kunnioittaa ihmisoikeuksia. Yritysten kuuluu

- ryhtyä varhaisiin toimenpiteisiin varmistukseksi, etteivät niiden toiminta, tuotteet ja palvelut vahingoita ihmisiä tai ympäristöä.
- neuvotella aidosti asianomaisten yhteisöjen kanssa ja ryhtyä toimiin vahingon ehkäisemiseksi tai minimoimiseksi.
- korjata toimintansa aiheuttamat vahingot, esimerkiksi saastuminen tai asukkaiden siirrot, ja tarjota asianmukaisia oikeussuojakeinoja asianomaisille.

Vaikka yritykset eivät suoraan rikkoisi maan lakeja, ne voivat loukata ihmisoikeuksia, mikäli ne toimivat vastuuttomasti eivätkä noudata kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja standardeja. Jos esimerkiksi yritys käsittelee jätteitään tavalla, joka on kansallisen lain puitteissa sallittu, mutta josta seuraa läheisen kylän juomaveden saastuminen, ihmisten oikeutta puhtaaseen veteen on loukattu. Kylän asukkaiden oikeus terveyteen voi myös olla uhattuna, ja yrityksen tulee korvata ne haitat, joista se on vastuussa.

Valtioilla on siis velvollisuus suojella ihmisoikeuksia. Valitettavan monet valtiot eivät kuitenkaan näin tee, varsinkaan jos ihmisoikeusriskit liittyvät yritysten toimintaan. Syynä voi olla esimerkiksi hallinnon kapasiteetin puute, valtion riippuvuus yrityksestä tai sen toimialasta tai suoranainen korruptio. Valtioiden toimimattomuus voi loukata ihmisten oikeuksia siinä missä suoranainen sorto. Myös tapauksissa, joissa valtiot eivät onnistu suojelemaan ihmisoikeuksia, yritykset ovat silti vastuussa omasta toiminnastaan.

TIIVISTELMÄ YK:N YLEISMAAILMALLISESTA IHMISOIKEUSJULISTUKSESTA

KANSALAIISOIKEUDET JA -VAPAUDET

Oikeus elämään, vapaus kidutuksesta ja orjuudesta, mielipiteen- ja uskonnonvapaus, oikeus syrjimättömyyteen.

1. Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan
2. Syrjinnän kieltö
3. Oikeus elämään, vapauteen ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen
4. Orjuuden ja pakkotyön kieltö
5. Kidutuksen kieltö
6. Oikeus kansalaisuuteen

LAILLISET OIKEUDET

Syyttömyys, kunnes toisin todistetaan, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja kieltö tulla pidätetyksi mielivaltaisesti, vangita tai ajaa maanpakoon.

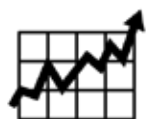
7. Oikeus tulla tunnustetuksi henkilönä
8. Tasavertaisuus lain edessä
9. Oikeus hyvitykseen, mikäli oikeuksia on loukattu
10. Kielto pidättää tai vangita mielivaltaisesti, tai ajaa maanpakoon
11. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin
12. Syytön kunnes laillisessa oikeudenkäynnissä toisin todistetaan
13. Oikeus turvapaikkaan

SOSIAALISET OIKEUDET

Oikeus opetukseen, oikeus perustaa perhe, oikeus terveydenhuoltoon ja vapaa-aikaan.

14. Oikeus yksityis- ja perhe-elämän suojaan
15. Oikeus liikkua vapaasti ja valita asuinpaikka valtion sisällä
16. Oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe
17. Oikeus lepoon ja vapaa-aikaan
18. Oikeus opetukseen

TALOUDELLISET OIKEUDET

Oikeus omaisuuteen, työhön, asuntoon ja riittävään elintasoon.

19. Oikeus omaisuuteen
20. Oikeus sosiaaliturvaan
21. Oikeus työhön
22. Oikeus riittävään elintasoon

POLIITTISET OIKEUDET

Oikeus osallistua poliittiseen päätöksentekoon ja oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen.

23. Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus
24. Oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen
25. Oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen
26. Oikeus osallistua julkiseen toimintaan ja poliittiseen päätöksentekoon

SIVISTYKSELLISET OIKEUDET

Oikeus osallistua yhteiskunnan sivistyselämään.

27. Oikeus osallistua yhteiskunnan sivistyselämään
28. Oikeus kansainväliseen järjestykseen, jonka puitteissa nämä oikeudet ja velvollisuudet voivat toteutua
29. Velvollisuus kunnioittaa muiden oikeuksia
30. Mitään näitä julistuksessa mainittuja oikeuksia ei saa ottaa pois

KIRJEET

JA SOLIDAAARISUUSVIESTIT

USEIN KYSYTTYÄ

Miksi minun tulee kirjoittaa juuri näille henkilöille?

Tällä kertaa pyydämme sinua kirjoittamaan Ecuadorin presidentille ja Norjan pääministerille. He ovat Amnestyn tutkimuksen mukaan avainasemassa muutosten aikaansaamiseksi.

Kuinka paljon tietoja minun tulee antaa itsestäni?

Onko kirjeiden allekirjoittaminen vaarallista?

Voiko valtio, jonne lähetin kirjeeni, evätä minulta maahan pääsyn?

Voit itse päättää mitä haluat kertoa itsestäsi. Kirjoittamalla kirjeeseen nimesi osoitat, että kirjeesi on aito ja henkilökohtainen. Voit halutesasi kirjoittaa myös pelkällä etunimellä.

Tuhannet Amnestyn tukijat allekirjoittavat kirjeitä ongelmitta. Jos sinulla on läheisiä yhteyksiä maahan yksityishenkilönä tai työsi puolesta, voit varmuuden vuoksi jättää tuota maata koskevan kirjeen kirjoittamisen väliin.

Tuleeko minun mainita Amnesty International kirjeessäni?

Voit itse päättää, haluatko kirjoittaa yksityishenkilönä vai osana Amnestyn kansainvälistä kampanjaa.

Pitäisikö minun kirjoittaa kirjeeni käsin?

Sekä koneella kirjoitettu teksti että käsin kirjoitettu teksti käyvät hyvin. Tärkeintä on, että kirjoitat kirjeen ja halutessasi lähetät sen.

Kannattaako minun kirjoittaa vieraalla kielellä?

Kannustamme sinua kirjoittamaan vieraalla kielellä. Jos se tuntuu vaikealta, voit kirjoittaa myös omalla äidinkielelläsi. Mallikirjeistä (s. 18-20) sekä sanastosta (s. 24) löytyy apua vieraalla kielellä kirjoittamiseen.

Mitä kirjeen lähettämisen jälkeen tapahtuu?

Joskus kirjeisiin saattaa tulla vastauksia, mutta juuri sinun kirjeeseesi ei välttämättä vastata. Sillä on silti merkitystä. Jos kirjeeseesi vastataan, pyydämme sinua lähettämään Amnesty Internationalille kopion vastauksesta.

Mistä saan jatkossa lisätietoa ihmisistä, joiden puolesta kirjeitä kirjoitetaan?

Amnesty International Suomen osasto lähettää kiitosviestin kouluille vuonna 2026. Viestissä kerrotaan, kuinka laajasti kirjemaratonin otettiin osaa, sekä tuloksista, joita kirjemaratonilla on siihen mennessä saavutettu.

Paljonko kirjeen postitus maksaa?

Kirjeet ja kortit lähetetään Amnesty Internationalin Suomen osaston toimistolle, joka toimittaa ne eteenpäin vastuuviranomaisille ja asianomaisille. Voit lähettää kirjeet ja kortit veloituksetta (eli ilman postimerkkiä) Amnestylle kirjoittamalla lähetykseen osoitteen **Koulujen kirjemaraton, Amnesty International, Tunnus 5007696, 00003 Vastauslähetyt**. Voit myös ladata viestit sähköisesti pilvipalveluun, jos koulullanne on sellainen käytössä. Lähetäthän linkin myös meille osoitteeseen emma.aman@amnesty.fi.

ERITELTY ESIMERKKIKIRJE

Tätä esimerkkikirjettä voi käyttää virallisen vetoomuskirjeen mallina.

1. Virallinen titteli ja vastaanottajan osoite
2. Kirjeen päivämäärä
3. Virallinen tervehdys
4. Johdanto, joka kertoo kirjeen tarkoituksen
5. Kirjoittajan toivomat toimenpiteet ja kirjeen seuraus
6. Tarkka kuvaus toimista, joita tarvitaan
7. Virallinen allekirjoitus
8. Allekirjoituksesi – sillä voi olla enemmän vaikutusta kuin arvaatkaan!

1	H.E. Hun Sen Prime Minister Kingdom of Cambodia 2 41 Russian Federation Blv Phnom Penh Cambodia	2	9 May 2012
3	Dear Prime Minister,		
4	I am writing to express my grave concern regarding the arbitrary arrest and mistreatment of 13 women human rights defenders in Phnom Penh on May 22, 2012.		
5	I respectfully urge the Cambodian government to vacate these convictions and release these 13 women, who have been imprisoned solely for expressing their views and engaging in peaceful assembly.		
6	I call on the Cambodian government to unconditionally release these women immediately. Finally, I ask the Cambodian government to take the necessary steps to protect the fundamental rights to freedom of expression and peaceful assembly in Cambodia.		
7	Thank you for your attention to these urgent matters.		
8	Sincerely, Alex Citizen		

ESIMERKKILAUSEITA:***I am concerned...****– Olen huolissani...****As a young person myself ...****– Nuorena ihmisenä...***ESIMERKKILAUSEITA:*****I feel that the human rights of
Guerreras por la Amazonía and the
people they represent are not
respected because ...****– Minusta tuntuu, että Guerreras
por la Amazonía -ryhmän jäsenten
ja heidän edustamiensa ihmisten
oikeuksia ei kunnioiteta, koska ...***VETOOMUSKIRJE GUERRERAS POR LA AMAZONÍA
-RYHMÄN PUOLESTA**

President of Ecuador
Palacio de Carondelet
García Moreno N10-43 entre
Chile y Espejo, Quito 170401
Ecuador

Sinun nimesi
(voit kirjoittaa tähän
koulusi osoitteen tai ryhmän)

Arvoisa presidentti, / Your Excellency,

1. Kerro jotain, joka tekee kirjeestä henkilökohtaisen. Voit kertoa, miksi olet huolissasi Guerreras por la Amazonía -ryhmän puolesta. Voit myös kertoa jotain itsestäsi.
2. Kerro viestissä Guerreras por la Amazonía -ryhmän esiin nostamista epäkohdista.
3. Voit myös kertoa miksi heidän oikeuksiaan ei mielestäsi kunnioiteta. Kerro, että vaadit Ecuadorin viranomaisia ...

VAATIMUKSET SUOMEKSI

noudattamaan oikeuden päätöstä kaasun
soihduttamisen kieltämisestä ja varmista-
maan ilmastonsuojelijoiden turvallisuus

VAATIMUKSET ENGLANNIKSI

uphold the ruling to eliminate gas flares and
ensure the safety of climate defenders

Kunnioittavasti/
Yours Sincerely,

Nimesi

VETOOMUSKIRJE ELLINOR GUTTORM UTSIN PUOLESTA

Prime Minister of Norway
Office of the Prime Minister
PO box 8001 Dep
0030 Oslo
Norway

Sinun nimesi
(Voit kirjoittaa tähän
koulusi osoitteen tai ryhmän)

ESIMERKKILAUSEITA:

I am concerned ...
– Olen huolissani...

As a young person myself ...
– Nuorena ihmisenä...

ESIMERKKILAUSEITA:

*I feel that the human rights of
Ellinor Guttorm Utsi and the
Sámi are not respected
because...*

*Minusta tuntuu, että Ellinor
Guttorm Utsin ja saamelaisten
oikeuksia ei kunnioiteta koska...*

Arvoisa pääministeri, / Dear Prime Minister,

1. Kerro jotain, joka tekee kirjeestä henkilökohtaisen. Voit kertoa, miksi olet huolissasi tavasta, jolla Ellinor Guttorm Utsia ja saamelaisia kohdellaan. Voit myös kertoa jotain itsestäsi.
2. Kerro viestissä Ellinor Guttorm Utsin tekemästä työstä ja miksi se on mielestäsi tärkeää. Voit myös kertoa miksi Ellinorin ja saamelaisten oikeuksia ei mielestäsi kunnioiteta.
3. Kerro, että haluat Norjan pääministerin

VAATIMUKSET SUOMEKSI

suojelevan saamelaisten poronhoitoyhteisöjen oikeuksia varmistamalla, että heidän maitaan ja elämäntapaansa uhkaavat teolliset tuulivoimalahankkeet eivät etene ilman asianosaisten saamelaisien vapaaehtoista ja tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta.

VAATIMUKSET ENGLANNIKSI

protect the rights of the Sámi reindeer-herding communities by ensuring that industrial wind-power projects that threaten their lands and way of life do not proceed without the free, prior and informed consent of the affected Sámi people.

Kunnioittavasti/
Yours Sincerely,

Nimesi

SOLIDAARISUUSVIESTIOHJEET

Solidaarisuusviestejä kirjoitetaan suoraan ihmis-oikeusloukkauksia kokeneille ihmisille. Viesteillä on tarkoitus osoittaa heille tukea ja kertoa, että heitä ajatellaan. Monet viestejä vastaanottaneet ihmiset ovat kertoneet niiden antaneen heille rohkeutta ja toivoa vaikeissakin tilanteissa.

Koska solidaarisuuskortit on tarkoitettu ihmisten tueksi ja kannustukseksi, on niiden kohdalla toivottavaa, että viestit kirjoitetaan ohjeessa mainituilla kielillä. Kielivaatimus ei kuitenkaan ole ehdoton, joten kannustavia viestejä voi kirjoittaa myös suomeksi tai millä tahansa muulla kielellä; tärkeintä on, että kirjeitä ja kortteja syntyy.

Mikäli solidaarisuuskorttien kirjoittaminen tuntuu vaikealta ja aikaa on, voitte miettiä yhdessä luokan kanssa, mitä haluaisitte sanoa.

- **Mikä saisi vastaanottajan tuntemaan itsensä vahvemmaksi?**
- **Miten voitte näyttää viestillä, että tuette viestin vastaanottajaa?**
- **Miten voitte ilmaista viestissänne, että uskotte ihmisoikeuksien kunnioittamisen olevan tärkeää?**
- **Miten voitte osoittaa tukea ja luoda toivoa käyttämällä sanoja, kuvia tai valokuvia?**

Viesteissä voi myös kertoa omasta elämästään ja miksi kokee asian tärkeäksi. Kampanjan henkilöt vastaanottavat kampanjan aikana jopa kymmeniä tuhansia viestejä ja monet ovat kertoneet pyrkivänsä lukemaan ne kaikki. Viesteistä kannattaakin tehdä henkilökohtaisia ja rohkeita, jos haluaa niiden erottuvan muista.

Solidaarisuuskortteja kirjoittaessanne voitte käyttää joko Amnestyltä saamianne valmiita korttipohjia tai askarrella omat kortit. Tekstin lisäksi korteissa voi mielellään käyttää kuvia, värejä, tarroja – vain luovuus on rajana.

SOLIDAARISUUSVIESTI GUERRERAS POR LA AMAZONÍA -RYHMÄLLE

SUOMI

ESPAÑA

ENGLANTI

Olette rohkeita sotureita taistelemassa tulihirviöitä vastaan.

Son unas valientes guerreras que están luchando contra los monstruos de fuego.

You are brave warriors fighting against the monsters of fire.

Teidän yhteisöjenne oikeuksien lisäksi toimintanne puolustaa meidän kaikkien planeettaa ilmastomuutosta vastaan.

Con sus acciones no solo defienden los derechos de sus comunidades, sino también protegen a nuestro planeta del cambio climático.

With your actions, you not only defend the rights of your communities, but also protect our planet from climate change.

Jatkakaa taistelua kaasuliekkien sammuttamiseksi ja elämän suojelemiseksi.

Continúen luchando por eliminar los mecheros y encender la vida.

Keep fighting to extinguish the gas flares and ignite life.

Teillä on kaikki tukemme (maasta/alueelta). Teidän taistelunne on meidän taistelumme.

Tienen todo nuestro apoyo desde (territorio/país). Su lucha es nuestra lucha.

You have all our support from (territory/country). Your struggle is our struggle.

HUOMIOITAVAA

Guerreras por la Amazonía -ryhmän jäsenet puhuvat espanjaa.

Viesteissä on tärkeää pitää positiivinen ja kannustava sävy.

Ilmaise viesteissä esimerkiksi minkälainen merkitys ryhmän aktivismilla on planeetan suojelemiseksi sekä taistelussa ilmastokriisiä vastaan.

Ethän kirjoita esimerkiksi soihdutuksen mahdollisesti aiheuttamista terveysongelmista.

Osa nuorista aktivisteista on omaksunut symbolikseen eri eläimiä. Voitte siis halutessanne piirtää tai askarrella viesteihinne puumia, jäniksiä, kissoja, kabybaroja, perhosia, kolibreja, jaguaareja ja lehmiä.

SOLIDAARISUUSVIESTI ELLINOR GUTTORM UTSILLE

SUOMI	POHJOISSAAME	ENGLANTI
Me tuemme sinua!	Mii doarjut din!	We support you!
Antakaa tuntureiden elää!	Ellos duoddarat!	Let the mountain plains live!
<i>Lyhenne, joka tarkoittaa "näytä saamelaista henkeä / asennetta"</i>	ČSV!	<i>abbreviation for "show Sámi spirit!"</i>
Pysy vahvana!	Leage nanus!	Stay strong!
Et ole yksin!	It leat okto!	You are not alone!
Ajattelemme sinua! / Olet ajatuksissamme!	Don leat min jurdagiin / mii jurddašit du birra!	We are thinking of you! / you are in our thoughts!
Tuemme sinua / olemme tukenasi!	Mii doarjut du!	We support you!
Olet inspiroinut minua puolustamaan ihmisoikeuksia ja ilmasto-oikeudenmukaisuutta!	Don movttiidahtát mu bealuštit olmmošvuoigatvuođaid ja dálkkádatvuoigatvuođaid!	You have inspired me to defend human rights and climate justice!

HUOMIOITAVAA

Ellinor puhuu pohjoissaamea, norjaa ja englantia.

Voit sisällyttää viestiisi piirroksia tai tekstejä, jotka kuvaavat esimerkiksi

- Saamenmaan luontoa, tuntureita, laaksoja ja porojen laidunalueita
- poroja, jotka symboloivat saamelaiskulttuuria ja elinkeinoa

• saamelaiskulttuuria ja perinteitä, kuten perinteistä pukeutumista (esim. gákti), käsitöitä (duodji) sekä kulttuurin yhteyttä saamelaisten maihin

• eläinten hyvinvoinnista huolehtimisen tärkeyttä

Jos käytät oikeita kuvia saamelaiskulttuurista, muista merkitä kuviin niiden tekijä.

Huom. Suomessa on historian saatossa esitetty monenlaisia rasistisia ja syrjiviä stereotyyppioita saamelaisista. Ethän toista näitä edes vitsinä.

SANASTO SUOMI – ENGLANTI

Alkuperäiskansa – *Indigineous people*

Hallitus – *Government*

Ihmisoikeudet – *Human rights*

Ihmisoikeusloukkaus – *Human rights violation*

Ihmisoikeuspuolustaja – *Human rights defender*

Ihmisoikeussopimus – *Human rights treaty*

Ilmaista – *Express*

Ilmasto-oikeudenmukaisuus – *Climate justice*

Kansainvälinen oikeus – *International law*

Kokoontumisvapaus – *Freedom of assembly*

Kritisoida – *Criticize*

Maakaasun soihdutus – *Gas flaring*

Määritellä – *Define*

Oikeus, oikeudenmukaisuus – *Justice*

Oikeus elämään – *Right to life*

Oikeus terveyteen – *Right to health*

Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen – *Right to personal liberty and security*

Oikeus yhtäläiseen lain suojaan – *Right to equal protection of the law*

Oikeutus, peruste – *Justification*

Osallistua – *Participate*

Saamelaiset – *Sámi / The Sámi people*

Saamenmaa – *Sápmi*

Saamenkielet – *Sámi languages*

Sanan- ja mielipiteenvapaus – *Freedom of expression*

Solidaarisuus – *Solidarity*

Suojella – *Protect*

Tasa-arvo – *Equality*

Toimeenpanna, toteuttaa – *Enforce*

Tukahduttaa – *Repress*

Tyytymättömyys – *Discontent*

Vaatia, kehottaa – *Urge*

Vaatia, vedota – *Call on*

Vapaus syrjinnästä – *Freedom from discrimination*

Vedota – *Appeal*

Velvollisuus – *Responsibility, obligation*

Vetoomus – *Petition*

Välittömästi – *Immediately*

Yhdenvertaisuus – *Equity*

YK (Yhdistyneet Kansakunnat) – *UN (United Nations)*

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista – *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP)*

YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus – *United Nations Universal Declaration of Human Rights (UDHR)*

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus – *The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus – *The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*

VIESTEISSÄ ON VOIMAA.